

Oligarquia, fiscalitat i règim municipal al món urbà de la Catalunya medieval (Cervera entre 1026 i 1430)

Max Turull i Rubinat

ADVERTIMENT. La consulta d'aquesta tesi queda condicionada a l'acceptació de les següents condicions d'ús: La difusió d'aquesta tesi per mitjà del servei TDX (www.tesisenxarxa.net) ha estat autoritzada pels titulars dels drets de propietat intel·lectual únicament per a usos privats emmarcats en activitats d'investigació i docència. No s'autoritza la seva reproducció amb finalitats de lucre ni la seva difusió i posada a disposició des d'un lloc aliè al servei TDX. No s'autoritza la presentació del seu contingut en una finestra o marc aliè a TDX (framing). Aquesta reserva de drets afecta tant al resum de presentació de la tesi com als seus continguts. En la utilització o cita de parts de la tesi és obligat indicar el nom de la persona autora.

ADVERTENCIA. La consulta de esta tesis queda condicionada a la aceptación de las siguientes condiciones de uso: La difusión de esta tesis por medio del servicio TDR (www.tesisenred.net) ha sido autorizada por los titulares de los derechos de propiedad intelectual únicamente para usos privados enmarcados en actividades de investigación y docencia. No se autoriza su reproducción con finalidades de lucro ni su difusión y puesta a disposición desde un sitio ajeno al servicio TDR. No se autoriza la presentación de su contenido en una ventana o marco ajeno a TDR (framing). Esta reserva de derechos afecta tanto al resumen de presentación de la tesis como a sus contenidos. En la utilización o cita de partes de la tesis es obligado indicar el nombre de la persona autora.

WARNING. On having consulted this thesis you're accepting the following use conditions: Spreading this thesis by the TDX (www.tesisenxarxa.net) service has been authorized by the titular of the intellectual property rights only for private uses placed in investigation and teaching activities. Reproduction with lucrative aims is not authorized neither its spreading and availability from a site foreign to the TDX service. Introducing its content in a window or frame foreign to the TDX service is not authorized (framing). This rights affect to the presentation summary of the thesis as well as to its contents. In the using or citation of parts of the thesis it's obliged to indicate the name of the author.

**OLIGARQUIA, FISCALITAT I REGIM MUNICIPAL AL MON
URBA DE LA CATALUNYA MEDIEVAL (CERVERA ENTRE
1026 I 1430).**

Max TURULL I RUBINAT

**Tesi Doctoral dirigida pel
Dr. Manuel RIU I RIU**

**Departament d'Història Medieval,
Paleografia i Diplomàtica.
Facultat de Geografia i Història**

UNIVERSITAT DE BARCELONA

Barcelona, juny de 1989.

4. DESPESES

4.1. PAGAMENTS AMB DESTINACIO AL FISC REIAL

Analitzar les despeses del municipi el destinatari de les quals era el rei ens podria portar al camp de les finances reials. Per motius obvis declinem d'entrar-hi. Els recursos que nodrien tota l'activitat del rei i del seu aparell de govern provenien dels seus súbdits, que a finals del segle XIII i començaments del XIV ja estaven organitzats en viles i ciutats amb institucions de govern municipal. Era fàcil, doncs, que els municipis en tant que institucions representatives esdevinguessin un pas entremig dels súbdits-contribuents amb el fisc reial. Però la realitat és que els municipis no van intervenir sempre com a intermediaris, ja que el monarca tenia el seu propi aparell administratiu que li permetia de prescindir de l'organització municipal. Funcionaris itinerants pel territori i batlles com a delegats permanents eren la transmissió que operava entre els habitants i el rei. Per tant, no tot allò que recaptava el rei dels habitants de viles i ciutats es tramitava a través de les institucions municipals, ja que de vegades els municipis eren només una part del que ingressava la hisenda reial.

KLUPFFEL ens va dibuixar aviat farà soixanta anys un quadre interessant, però amb alguna imprecisió, de les finances de la Confederació catalano-aragonesa a finals del segle XIII (428). Un primer cop d'ull ens permetrà d'adonar-nos del paper dels municipis en aquesta fiscalitat de la corona. Segons l'autor, les fonts de finançació de la confederació foren substancialment les següents: les taxes de cancelleria; la questia, peita i cena, més com a tributs arbitraris que no de caràcter regular; els tributs que pagaven les comunitats jueva i sarraina; els tributs de caràcter mercantil (pedagium, lezda, portatge, bovatge, etc...); les regalies (forns, molins, ceca...); les rendes pures provinents de l'arrendament de batllies; l'ocupació i explotació de béns eclesiàstics; els subsidis; la cisa, les regalies derivades de l'explotació de la sal, els metalls, etc...; la venda de privilegis, el rescat de presoners, les reparacions pecunàries de delictes, etc.

D'aquest quadre general pot observar-se que algunes partides eren tramitades, efectivament, pels municipis. La questia i els subsidis en són dos exemples. En canvi hi havia d'altres ingressos, de vegades força quantiosos, que el rei rebia directament per mitjà de la batllia. Les rendes reials de Cervera l'any 1311, posem per cas, les havia arrendat el rei: pel preu

428 KLUPFFEL "EL Règim de la confederació " 97 i ss.

d'11.000 sous (429), sense que el municipi intervingués en res en tot el procés. Els forns i els molins de Cervera no foren una regalia explotada directament pel rei en règim de monopoli, sinó que eren explotats directament per particulars a canvi d'un cens establert (430). Pel que fa als tributs mercantils cal ressenyar aquell privilegi, extraordinari pel seu abast, atorgat per Jaume II l'any 1307 que enfranquia tots els veïns de la vila del pagament de la lleuda, pesatge, mesuratge, passatge, portatge, pes i usatge, i altres tributs així nous com vells a totes les terres de jurisdicció reial, tret de Tortosa (431).

Per tant, doncs, centrarem la nostra atenció només en aqueiles quantitats on per fer-les arribar al rei hi va intervenir el municipi.

4.1.1. Pagaments extraordinaris al rei i al duc

Satisfereix les exigències econòmiques del rei i, en menor grau, del duc, va ser una de les càrregues més pesades per al municipi. El Consell no comptava amb un pressupost fix dintre del qual tinguessin cabuda totes les partides, sinó que els ingressos s'amotllaven a les necessitats i les despeses forçades.

Apart de la questia, que ja vam considerar com un tribut ordinari, els reis van continuar exigint altres quantitats de diners amb que finançar les empreses bèl·liques peninsular i la política mediterrània. El titular del Comtat de Cervera, que a la vegada era Duc de Girona, també estava legitimat per a rebre diners dins la seva jurisdicció. I la redempció d'algunes irregularitats de que estava acusada la universitat va ser una altra font d'ingressos per a l'erari reial.

Pel que fa a les empreses de la corona tant dins la península com a la mediterrània, la documentació conservada ens refereix les següents (432):

1333 Viatge a Sardenya.....
1333 Sarraïns de Granada (Questia) .

429 BERTRAN ROIGE "Les rendes reials de Cervera, segons una relació de 1311" 71-88

430 BERTRAN ROIGE "Les rendes reials de Cervera..." 72-73.

431 AHCC Pergamins s/n; LP 1307 maig 2, 2r-2v

432 Respectivament, AHCC Consells 1332-1333, 69v, 79v; Claveria 1337, 61r; 1355, 44r; Consells 1356, 28r, 87r; 1358, 33r, 41r; Claveria 1360, 68r; Consells 1362, 25r, Claveria 1378, 82r, 1385, 54v; Consells 1393, 38r.

1337 Guerra amb el rei del Marroc.....	44.000+44.000 s.
1355 Armada contra Sardenya.....	37.821 s.
1356 Armada contra Gènova.....	16.000 s.
1356 Redempció Host contra Castella.....	30.800 s.
1358 (possiblement contra Castella).....	6.940 s.
1358 Guerra contra Castella.....	80.000 s.
1360 Guerra contra Castella.....	30.300+30.300 s.
1362 Guerra contra Castella.....	20.450 s.
1378 Viatge a Sicília.....	30.800 s.
1385 Redempció Host contra Ampúries.....	5.460 s.
1393 Passatge a Sardenya.....	38.500 s.

S'allunyaria del nostre objecte d'estudi introduir-nos en la problemàtica històrica dels fets polítics i militars que visqué la Corona d'Aragó al llarg del segle XIV. Ens remetem a la bibliografia existent (433) i ens centrarem només en les conseqüències econòmiques que incidiren en els municipis.

La relació de tributs pagats per la universitat és incompleta, ja que només recull els pagaments reflectits en la documentació conservada. Però és suficient per adonar-se de la feixuga càrrega que van suposar per a la hisenda local. Quan més endavant centrem les nostres observacions en el pressupost global del Consell, ens adonarem del pes real dels tributs destinats a empreses militars. Com exemple avançat, podem indicar l'any 1360: el 50% de les despeses corresponia al que la vila pagava per contribuir en la guerra amb Castella; però un altre 23% es destinava al pagament de censals i violaris, alguns dels quals s'havien venut feia pocs anys per contribuir en d'altres campanyes militars. El municipi patia aquesta pressió fiscal per part del rei, i a la vegada la transmetia als veïns en forma de talles.

La distribució de la càrrega que pertocava a tota la vila entre els veïns no sempre es va efectuar igual. En la contribució de Cervera al viatge d'Alfons III a Sardenya, per exemple, només van participar-hi alguns prohoms de la vila a través d'un préstec. No es tractava de cap talla generalitzada, sinó sols de la participació d'uns quants, canalitzada i organitzada pel Consell. Aquest va ser el mitjà de finançació

433 Per a una història política que contempli amb interès les empreses militars pot consultar-se la clàssica obra d'Antoni ROVIRA I VIRGILI: Història Nacional de Catalunya V (Barcelona, 1928). Les empreses militars també prenen l'interès dins del context de la Corona d'Aragó de J. N. HILLGARTH: Los reinos hispánicos 1250-1516 (vol. I: 1250-1410 Un equilibrio precario) (Barcelona, 1979), 269-338, 403-430. I més darrerament, tot i que la part que centra informació més novedosa és la financera, Thomas N. BISSON: Història de la Corona d'Aragó (Barcelona, 1988).

d'aquella ocasió (434). Però en general, o bé es fixava la quantitat que pertocava a Cervera i aleshores el Consell decidia com aconseguir-la, amb la qual cosa normalment s'establien quotes diferenciades; o bé des d'instàncies reials ja s'havia prefixat un tant determinat per cada foc, cosa que implicava un pagament indiferenciat. El més comú fou el primer sistema, i en tenim diversos indicis: la universitat va intentar contínuament de regatejar la suma global, i no el tant per foc que seria el mateix arreu del país; es va pensar de vendre censals per aconseguir una quantitat elevada de diner amb que satisfer la demanda del rei; s'intenten aconseguir terminis més llargs que permetin de recaptar la suma final; i s'explicita alguna vegada, l'any 1356, que es farà una talla per finançar la suma exigida. Aquest sistema implicava molt sovint un pagament proporcional dels veïns respecte les seves propietats, ja que s'aplicava una talla basada en els "manifests" dels habitants.

Això no obstant, també hem trobat exemples on la contribució de la vila s'havia calculat a raó d'un tant per foc. Extrem aquest que ens serveix per efectuar interessants càlculs demogràfics. Sembla, però, que el tant per foc deuria aplicar-se sobretot quan es tractava de redimir el servei de la host. La redempció de la host l'any 1356 equivalia a pagar 31 s. i 15 d. (els diners eren 30 d. si es tractava d'un ballaster) per cada persona que es redimia d'aquell servei al rei. En aquesta ocasió era el Consell qui pagava tot l'import en benefici de la universitat (435). L'any 1360, i també dins del context de la guerra amb Castella, el total que deuria pagar Cervera era el producte d'aplicar 50 sous per cada foc. D'aquesta manera es calculava allò que pagaria la vila en dos anys i per mitjà de vuit pagues, una cada tres mesos (436). I també la redempció de la host que havia d'anar cap al comtat d'Ampúries el 1385 es va calcular a raó d'1 florí per foc i cada més mentre durés el conflicte (437).

De fet, no podem insistir massa en la diferència entre ambdós sistemes de càlcul perquè no és versemblant que en el fons fossin semblants. El càlcul a raó d'un tant per foc no implica necessàriament que cada veí hagi de satisfer individualment

434 AHCC Consells 1332-1333, 69r. Es possible que es tractés d'un préstec efectuat només per seixanta prohoms de la vila, si es que aquesta notícia pot vincular-se a una de 1332 (AHCC Consells 1332-1333, 5r) segons la qual un jutge de la Cort del rei empenyia el Consell a retornar l'esmentat préstec

435 AHCC Consells 1356, 85r.

436 AHCC Claveria 1360, 68r.

437 AHCC Claveria 1385, 54v

aquell tant, sinó que aquest tant ha servit de base per a tenir un referent del que hauria de pagar tota la comunitat, de manera que totes les viles i ciutats paguessin proporcionalment al seu pes demogràfic. El tant, doncs, servia per calcular el que satisfaria cada vila, i el Consell respectiu organitzaria autònomament la recaptació de la suma total. Així, a més, el rei s'estalviava d'haver d'organitzar els seus funcionaris per a que anessin cobrant per totes les viles i ciutats. Era molt més còmode i econòmic de traslladar la responsabilitat als respectius municipis, cosa que ja es va fer amb el cobrament de les questies a finals del segle XIII. Hem de recordar, també, que una de les franqueses atorgades era la de host i cavalcada, la qual cosa implica que la talla s'aplicava també quan calia redimir aquest servei armat.

El procés que duia de la necessitat real de finançació a la percepció de la quantitat començava quan es determinava la xifra exacta que hauria d'aportar la vila. Quan això es calculava per focs no hi havia gaires arguments per reduir la quantitat, ja que era una proporció que afectava a d'altres viles i ciutats. Però quan la suma total era indicada pel rei de forma més o menys arbitrària, aleshores començava el procés per intentar reduir-la. És el mateix que succeïa amb la questia Els 54.000 sous sol·licitats el 1337 per la guerra amb el rei del Marroc van quedar-se en 44.000 s. després del tira i arronsa. En canvi, els 2.800 florins de 1379 pel viatge a Sicília van ser inamobibles. En d'altres ocasions, i és prou conegut per tothom, es fixaven les quantitats, els compromisos i les contraprestacions al llarg d'una celebració de Corts. Aquest és el cas de petició de subsidi per finançar la croada contra Granada decidit a les Corts de Montblanc de 1333 (438). Taxada la quantitat final, el municipi elegia síndics que, amb la signatura de molts més prohoms de la vila, es comprometien, en nom de la universitat, a pagar l'estipulat. Aquests síndics, el número dels quals oscil·lava entre dos i quatre, també es responsabilitzaven de tramitar la suma una vegada s'hagués recaptat (439)

Els tràmits que havien de culminar amb el pagament d'una quantitat de vegades es feien inacabables. L'episodi de 1393, quan Joan I sol·licità diners "per lo passatge de Cerdanya", pot ser il·lustratiu i ens estalvia de reproduir feixugament d'altres exemples

El 17 de gener de 1393 el rei Joan I demanava a Cervera 5.000 florins pel passatge a Sardenya. Gairebé la meitat s'havien de pagar urgentment, i la resta quedarien pendents per més tard.

438 AHCC Consells 1332-1333, 79r SANCHEZ "Questie' y subsidios." 28-29. CARAVYC I, 2 291-317

439 AHCC Consells 1362, 25r

El Consell va manifestar ben aviat que no disposava de tants diners, motiu pel qual va emprendre dues accions paral·leles: sol·licitar al rei una rebaixa de la quantitat, i demanar-li també llicència per vendre un censal per a afrontar la comanda. Pocs dies després, el 24 del mateix mes, sembla que ja s'havia aconseguit el primer objectiu: dels 5.000 florins es passava a 3.000, 500 dels quals calia pagar ben aviat. Tot i aquesta contraproposta reial que satisfieia una aspiració municipal, el Consell decidia de no pagar res fins tenir la certesa que el passatge a Sardenya era una realitat imminent, i que també hi col·laborarien els altres llocs del Principat. En la mateixa sessió el Consell decidia de donar instruccions al sindic a la Cort per a que demorés tant com li fos possible el compromís del primer pagament. Finalment, el 10 de febrer el sindic Ramon Bonanat rebia tantes pressions a la Cort reial que havia d'accedir a comprometre 3.500 florins en aquella empresa a Sardenya. 300 florins eren de factura immediata, i els altres 3.200 es pagaven per Pasqua a Bernat de Vilagrassa. A canvi de l'aportació dels 3.500 florins, el municipi aconseguia un privilegi reial que feia referència a la remissió de crims, tret de "bares, traïdors, fahadors de moneda, culpables dels fets dels jueus e dels caylls". Amb el privilegi, el compromís del pagament, i la rebaixa de 1.500 florins, el Consell havia d'afrontar la primera quota immediata de 300 florins. La llicència per vendre censals encara no havia arribat, però a més es pretenia d'aconseguir franquesa de segell en tota la transacció. Un mes i mig després, a finals de març, el Consell no sortia dels problemes financers pagar al rei a València probablement el gruix de la quantitat assignada, pagar rendes de censals i violaris, redempció de censals onerosos per la universitat. A més a més, els paers tampoc no trobaven ningú disposat a traslladar-se a València amb els diners en metàl·lic pel risc que suposava el viatge. Aquesta situació es va suavitzar quan el Consell va treure responsabilitats al futur transportista de qualsevol desgràcia que pogués succeir-li. El més de juliol el Consell encara rebia una quantitat tramitada per un home dels Prats en concepte del que Cervera aportava pel passatge del rei a Sardenya (440).

Una altra font extraordinària d'ingressos per al rei i de despeses pel municipi era la redempció d'acusacions vesades sobre algunes universitats. El cas de Cervera de 1360 n'és un clar exemple. En el marc de les Corts Catalanes celebrades a la vila l'any 1359, alguns justes de la Cort del rei van acusar gairebé la totalitat de càrrecs públics municipals (polítics, administratius, de gestió, de representació etc.) de no actuar correctament i desoir les normes establertes. En el cas dels paers i consellers, se'ls acusava de ser "elects contra forma del privilegi". Davant d'aquestes circumstàncies els paers "tractaren

composició de tots los dits feits e generalment de tot altre crim a que degun vey de la dita vila fos en res tergut ne encolpat exceptat solament alguns crims". El preu d'aquesta "remissió" va ser fixat definitivament en 6.000 sous, 4.125 s. dels quals eren destinats directament al rei, i els altres 1.875 s. per a la castlania que tenia a Cervera (441). De fet, el pagament era el preu pagat no només per la redempció de l'acusació d'irregularitats, sinó que també contemplava la redempció d'altres crims -no tots- comesos pels veïns de Cervera. Probablement hem d'entendre l'acusació més com un mitjà per aconseguir recursos al rei, que no com una iniciativa judicial ordinària. En certa manera, també, els 6.000 sous eren el preu del "privilegi" de la redempció de crims als habitants de la vila. Ens inclinem a pensar que aquests redempció efectuada l'any 1360 coincideix amb el privilegi "apellat patur (...)" datat el 20 de desembre de 1359 a Cervera (442). El bescanvi de privilegis per subsidis a les Corts era una pràctica usual a la baixa edat mitjana.

Un darrer tipus de despesa extraordinària que afectava el municipi era el pagament de determinats subsidis al duc per motius no militars. El duc de Girona, i comte de Cervera, tenia dret a certs tributs dels seus sotmesos. Apart de la percepció de la questia, que tractem en un altre moment, extraordinàriament el duc va exigir diners que afectaven únicament les viles i ciutats compreses dins la seva jurisdicció. L'exemple més evident d'aquesta practica el trobem a finals de 1379 amb motiu del seu matrimoni amb Violant de Bar que s'efectuaria l'any següent. A mitjan mes de novembre el Consell responia a la demanda del primogènit afirmant que la universitat de Cervera efectuaria un donatiu fixat, per la mateixa universitat, en 500 florins. Això no obstant el Consell volia cerciorar-se que d'altres viles implicades, com Manresa i Girona, pagarien quelcom semblant; que els 500 florins els serien retornats si el matrimoni no s'arribés a celebrar; i que precisaven més temps per recollir aquella quantitat. Efectivament, ens consta que el pagament va tenir lloc l'any 1383, i consistí en l'ofrena d'una copa d'or per a la duquesa i els 500 florins acordats feia quatre anys (443). Això

441 AHCC Claveria 1360, 47r.

442 AHCC LP 1359 desembre 22, 74r-77v. "Lo privilegi apellat patur es remissio de tots excesses e crims exceptat de bares, traydors, homeges, trencadors de camins, [] d'omies e aquells qui siem acordats armades e hayen reebuda pagua e sien fugits e cambiadors abatuts e falses notaris ereges e qui crim de lesa magestat haye comes"

443 AHCC Consells 1379, 44r, 47v.

no obstant, la despesa dels 5.500 sous apareix anotada tant al volum de claveria de 1380 com al de 1383 (444).

4.1.2. Pagaments ordinaris al rei i al duc

Després del que hem escrit respecte la fiscalitat reial i dins el marc que ens hem fixat de les despeses municipals, els pagaments de caràcter ordinaris al rei o al duc es cenyiren a la questia i la cena.

De la cena només en tenim una sola referència aïllada de finals del segle XIII, segons la qual Cervera pagava 1.500 sous en virtut d'aquell tribut (445). En un principi la cena era aquella obligació que tenien els habitants sota jurisdicció reial de mantenir el rei mentre era present en un lloc determinat. Aquest manteniment que de primer es feia en espècie, es va generalitzar i es va convertir en una obligació que es pagava en moneda; tràsmit aquest que segons es dedueix de la nota anterior ja s'havia operat a les acaballes del segle XIII. Això, no obstant, no hem trobat cap referència que pugui identificar-se amb la cena en la documentació municipal que hem utilitzat, gairebé des de començaments del segle XIV. Tampoc no ens consta cap privilegi que enfrancheixi la vila d'aital tribut.

Respecte de la questia només ens cal recordar i assenyalar que era el tribut reial ordinaris per autonomàsia al qual la vila estava obligada anualment. L'estudi de la questia com institució l'hem abordat a l'estudiar-la com una font d'ingressos pel municipi. De fet no era exactament així, ja que el municipi tan sols es responsabilitzava de recaptar-la per tramitar-la al funcionari regi que recollia totes les de Catalunya. Tot i que en alguna ocasió el municipi va aprofitar la recaptació de la questia per ingressar alguna quantitat a l'erari municipal, bàsicament va actuar d'organitzador i d'enllaç. Allò que recaptava i que ens consta com a ingrès ho pagava el rei i ho comptabilitzem com a despesa. Pel que fa a la morfologia de la questia i al paper del Consell, ens remetem, doncs, a l'apartat de finançació municipal.

444 AHCC Clavera 1380, 86r; 1383, 62r

445 KLUPFEL "El Règim de la confederació ." 99-100.

4.2. PAGAMENTS DESTINATS A LA DIPUTACIÓ DEL GENERAL

A partir de 1376, i amb una relativa freqüència, ens adonem que la universitat estava obligada a pagar un tribut anual al "General de Catalunya". No és fins 1381 que la documentació municipal no recull el concepte de "Diputats del General de Catalunya".

Mentre "General de Catalunya" significa la reunió de Corts, "Diputats del General" era el terme emprat per significar la comissió delegada de la reunió de Corts. La institucionalització d'aquesta comissió permanent va prendre cos a les Corts de Cervera de 1359, amb el nomenament d'uns diputats del General per a cada braç, que tenien la missió d'administrar els recursos econòmics atorgats en Corts als reis. A les Corts de Montsó de 1362-1363 s'acordà cobrar uns impostos nomenats "generalitats" per fer front a les costoses despeses que ocasionava la guerra amb Castella; els Diputats del General eren els responsables d'administrar-los. Aquesta situació encara es consolidà quan els impostos esdevingueren permanents i la Diputació del General assolí una relativa autonomia financera respecte de les Corts. L'impuls gairebé definitiu de la institució va venir amb les Corts de Barcelona de 1364-1365 (446).

Es conegut que les universitats havien de pagar uns tributs anuals que també reberen el nom d'"Impostos generals", sense que s'especifiqui exactament en que consistiren. El pagament corresponent a cada vila i ciutat obligada a satisfer el tribut estava controlat per un diputat local. Una referència de finals de 1379 indica que un diputat local, en Pere Vergós, reclamava els 26.961 sous que la universitat encara devia d'aquells 86.800 amb que estava obligada. El càlcul de la quantitat, sempre segons la nota, sembla que es feu amb el nombre de focs i a partir de la imposició del pa, el vi i la carn.

446 Ignacio RUBIO CAMBRONERO: La Deputació del General de Catalunya en los siglos XV y XVI (2 vols) (Barcelona, 1950); Salvador BOVE: Instituciones de Cataluña (obra premiada als Jocs Florals de Barcelona l'any 1894); Jaume SOBREQUES: "L'Estat català a la baixa edat mitjana: les Corts, la Generalitat, i el Consell de Cent", Formes i institucions del govern de Catalunya (Barcelona, 1983), 75-79. FERRO, Víctor: El Dret Públic Català. Les Institucions a Catalunya fins al Decret de Nova Planta (Vic, 1987). Amb un to més divulgador també pot veure's Oriol VERGES i Josep CRUAÑAS: La Generalitat en la Història de Catalunya (Barcelona, 1982).

Aquesta era la quantitat destinada a la Diputació General reclamada per la Cort de Tortosa i de Barcelona (447).

L'any 1376, en canvi, només es van pagar 10.440 sous, i s'assenyalava que aquella era la quantitat anual. I els anys 1380 i 1381 els diputats reclamen cada any 27.260 s. i 27.500 s. respectivament (448).

Els volums de Claveria o comptabilitat municipal, però, no reflexen en cap moment que s'efectuessin aquells pagaments ressenyats. S'indica sempre que estan pendents de pagar, que són reclamats i que es trameten missatgers per tractar el tema a Barcelona. A nivell d'hipòtesi que ara no podem verificar hauríem de plantejar-nos si aquelles quantitats no es recollien directament de les Imposicions. Però això difícilment fou així ja que tots aquells anys el Consell va continuar arrendant les Imposicions i utilitzant el seu producte. Per tant ens continuem preguntant com es finançava una despesa tan elevada com la que palesen les quantitats referides abans. S'acostuma considerar que les quantitats provenien del dret de la "bolla", o sia, del senyal o marca dels productes tèxtils produïts o venuts en una vila o ciutat. En alguna altra ocasió ja ens hem ocupat de la indústria drapera de Cervera (449), cosa que podria ser una altra explicació sobre l'origen de les quantitats pressumptament pagades pel municipi al Diputat del General.

447 AHCC Claveria 1376, 9r; 1379, 61r, Consells 1379, 1v, 18v

448 AHCC Claveria 1380, 90r; 1381, 94r

449 Vid II 3.1. d'aquest mateix treball i també una síntesi a TURULL "La indústria drapera a Cervera "

4.3. APARELL ADMINISTRATIU

Les despeses que podríem classificar com a institucionals o destinades a fer funcionar tot l'aparell administratiu del govern local, no són en absolut una partida uniforme i homogènia. Són aquelles despeses que en els resums anuals classifiquem dins l'apartat de Despeses Comunes, i que ara, a efectes metodològics tractem de forma sistematitzada. Les despeses generades del propi funcionament institucional del règim municipal podrien classificar-se, com a mínim, en cinc apartats:

1. Material fungible
2. Ressolució de plets
3. "Obsequis"
4. Salaris
5. Missatgeries i sindicats

Les despeses de material fungible estarien exemplificades per la necessitat de comprar paper, pergamins (pell), tinta, sogues, material per a l'enllumenat, etc... Indicades totes elles en els corresponents volums de claveria, ens accontentem només havent-les indicat.

Tenim molt poques notícies referents a les despeses ocasionades pels plets que implicaven el municipi. O com a mínim són poques les despeses anotades en aquest concepte. D'altra banda veurem que el municipi mantenia el salari regular d'un advocat que treballava pel Consell i per la universitat sencera, despesa aquesta que en certa mesura també podria incloure's en aquest apartat de plets. El mateix comentari s'extendria a les despeses classificades com a missatgeries o sindicats, algunes de les quals suposaven mantenir delegats municipals pledejant a la Cort reial amb una dieta de despeses pre-establerta. Amb aquests aclariments podem entendre que alguns municipis castellans presentessin un capítol dedicat a plets com dels més importants del total de despeses dins del seu pressupost (450)

Tenim constància d'alguns plets que va mantenir el Consell amb veïns de la vila motivats per qüestions fiscals (manifests, censals, questia,...) al llarg de 1333. Entre els tres coneguts no arribaven als 1.000 sous (451) Però un tipus ben diferent de plet era aquell que enfrontava els interessos de la universitat amb alguna instància superior. Les despeses d'un

450 Juan A. BONACHIA HERNANDO. El Concejo de Burgos en la baja edad media (1345-1426) (Valladolid, 1978), 143

451 AHCC Claveria 1333, 13r, 14v, 17r.

procés que estava en curs a la Cort del rei l'abril de 1393 ja sumava en 200 florins (452).

Les despeses en concepte d'obsequis "gracies", diria el document, sempre acostumen a tenir per destinatari algun funcionari reial. Aquests obsequis de vegades responien a l'agraïment de la universitat envers una persona, però en altres ocasions més que no obsequis semblaven obligacions institucionalitzades. L'any 1333 el Consell va tenir oportunitat de manifestar la seva generositat en dues ocasions, mai desinteressadament, per cert. Primer envers Guillem de Cervelló, el licotinent del Procurador de Catalunya, personatge que es trobava a la vila amb àmplies atribucions per tal de consensuar un possible canvi en la planta del govern municipal i acabar així amb la mala maror que respirava la vila (453). El municipi va haver-se de fer càrrec del convit obligatori, assenyalaren d'un dia tant d'en Cervelló, com del seu porter, assessor, aguatzil i correus. Tot plegat 187 sous, gairebé el salari anual d'un paer (454). Les despeses van ser molt superiors uns dies després, quan el Consell va haver de sostenir l'hospedatge dels dos germans del rei -un en tant que Patriarca d'Alexandria i l'altre com a Infant- durant 10 dies amb els seus auxiliars. La despesa va ser de 842 sous i mig (455).

Obsequis no gaire més voluntaris eren aquells que tenien per objecte aconseguir un tracte favorable abans d'executar-se una acció. El cas més evident és quan també el 1333 es pagaven 10 i 20 sous a Blasco Morell, responsable de replegar totes les questies de Catalunya, per a que accedis, dues vegades, a perllongar la percepció durant un mes (456). O quan el Consell, decidia de tramitar deu mitgeres de bon forment a un individu que estava a punt de decidir un interessant tracte financer amb el municipi (457).

Un altre tipus d'obsequi era el que reclamava el propi interessat que el considerava prou merescut. Guillem de Robió, que havia actuat de sots-batlle, sollicitava el 1372 "alguna gracia" perquè ocupant el càrrec havia aconsellat molt bé al

452 AHCC Consells 1393, 53r, 57r.

453 Vid. TURULL El règim municipal de Paeria... 33-35, 89-90, 182-205. I també VI 3.3. d'aquest mateix treball.

454 AHCC Claveria 1333, 26v.

455 AHCC Claveria 1333, 27v.

456 AHCC Claveria 1333, 28r.

457 AHCC Consells 1377, 34v.

Consell, el qual, reconeixent la seva vàlua li atorgà 30 sous (458).

Però els obsequis més usuals eren aquells que pròpiament podien ser nomenats obsequis. Agraïr a posteriori una actuació favorable, un mèrit, un servei, o a algú que "fa molts plaers a la universitat". En tots aquests casos les quantitats podien oscil·lar des dels 40 sous, passant pels 200 i arribant als 400 s. (459).

Pel que fa a les despeses administratives en concepte de salaris, hem decidit de segregar-les de les missatgeries. Mentre el primer cas suposa la percepció d'una quantitat fixada de diner i pagadora de forma regular, les missatgeries s'associen més al que avui anomenem dietes, que tendien a cobrir les despeses d'allotjament, alimentació, transport, etc. Amb la dieta no s'acostuma a fer benefici, mentre que el salari hauria de bastar per viure. I si la dieta o missatgeria suposa una acció transitòria i circumstancial, el salari es rep a canvi d'un servei regular i continuat. Però com veurem, aquesta formulació d'estandart de salari no s'adapta per a tots els casos que referirem.

Els salaris que va pagar el municipi no tots eren iguals. Podrien classificar-se amb criteris diferents: natura u origen del receptor, tipus de servei que remunera, quantitat, regularitat, etc... En principi el Consell només pagava salaris a la gent que tenia al seu servei, i que eren veïns o habitants de la vila. Només excepcionalment es veia obligat a pagar el salari d'individus forasters. La universitat estava obligada a pagar els salaris comptabilitzats en forma de dietes a raó d'un tant diari dels porters del rei o del duc mentre esperaven a la vila que el Consell els lliurés una quantitat determinada. Aquesta despesa podia ser força onerosa si, com el 1379, l'estada de més d'un porter va durar uns quinze dies (460)

Una altra mena de salaris era el cas que no es remunerava una feina fixa amb pagament mensual, anual, etc... sinó que la remuneració anava en concepte d'un servei concret i es pagava en bloc una sola quantitat. Tramitar un afer a una altra instància, participar en la redacció d'uns capítols determinats, ser membre d'una comissió específica eren motius

458 AHCC Consells 1372, 41r

459 AHCC Claveria 1333, 28r; Consells 1388, 62v, 1356, 35r

460 AHCC Claveria 1379, 69r

de rebre un salari com el descrit, on les quantitats podien oscil·lar en funció de la importància del que s'havia fet (461).

Tenir cura el municipi del que avui són serveis públics o socials, també implicava satisfer despeses com a salaris. Els casos més evidents són els de la medicina i l'ensenyament. Oportunament ens vam centrar en aquestes activitats depenents del Consell, i varem indicar que el valor de la remuneració estava en funció de la vàlua i el prestigi dels contractats, a més, també, de la llei del mercat de treball en aquell moment concret (462).

Finalment tenim els salaris dels individus amb càrrecs més directament vinculats amb l'administració municipal. La majoria d'ells van ser estudiats quan analitzàrem els càrrecs dins el règim municipal (463), i per això ara només ens cenyirem a recordar-los. El càrrec de paer era el més important des d'un punt de vista polític, i també el més prestigiós; però no era, ni de lluny, el funcionari municipal que cobrava més. Els paers tenien un salari assignat de 200 sous cada legislatura, i si abandonaven abans que s'exhaurís només cobraven la part proporcional al seu exercici efectiu. En canvi els consellers no ens consta que se'ls assignés cap remuneració. El mateix salari que el paer cobrava el clavari, durant molt temps el màxim responsable de les finances municipals. El notari-escrivà de la Paeria no tenia un salari fixe, sinó que el decidia el Consell segons la feina que havia realitzat. En alguns casos, com a mínim els anys 1355 i 1360, el prohorm que ocupà el càrrec (Jaume Ferrer) va rebre no res menys que 800 sous. L'advocat del Consell i de la universitat també rebia 200 sous cada any, igual que paers i clavari.

La resta de càrrecs, que amb certes reserves podríem considerar menors, tenien un salari assignat que no coneixem. A la primera sessió de l'any 1373, després de relacionar-se tots els càrrecs elegits per a la legislatura que començava, s'indicava que "(...) aien los salans acustumats de dar per la vila e los salans e drets que els pertanyen dels procès segons que s'acustumat" (464). Els mostassaf, guardians, sobrestants i veedor cobraven un tant de les multes que imposaven (normalment 1/3 part), i dels empresaris de la producció drapera quan aquest era el cas. Els obrers molt sovint eren consellers, i quan eren

461 AHCC Consells 1393, 14r, 91v

462 Vid. V. 2.1 i 2.2. d'aquest mateix treball

463 Vid. V. 5.2.2., 5.2.3. i 5.2.4. a més de l'apartat sobre funcionaris de l'administració econòmica en aquest mateix capítol d'Hisenda Municipal.

464 AHCC Consells 1373, 9r.

obres de l'obra dels murs cobraven directament de la caixa o comptabilitat autònoma de la dita obra. Els Procuradors de la Caritat, els dels Hospitals, els oïdors de comptes, els qui calculaven o "tallaven" una talla, els saigs i els missatgers igualment cobraven un salari que no podem precisar. I la soldada dels vigilants dels vinyògols, quan no la pagava directament el Consell, es deduïa dels bans que ells mateixos imposaven.

Tret del salari dels paers, que s'havia regulat en el privilegi de 1331, el Consell tenia una considerable autonomia per fixar les remuneracions que havien de rebre la resta d'individus. Ni el Dret del Rei ni el de les Corts no regula aquest aspecte de l'administració municipal, ni tampoc no coneixem l'existència de privilegis que ho fixin. La sobirania del Consell i la força del costum deuen imposar la taxació dels salaris de la majoria de serveis públics relacionats.

Un estudi molt documentat sobre els salaris que pagava un municipi és el de DONATE SEBASTIA, on s'evidencia el nivell de preus i salaris a la segona meitat del segle XIV i l'oscil·lació que podia sofrir un mateix salari en molts pocs anys de diferència, i encara dins una mateixa anualitat (465)

La missatgeria, com ja hem dit, era aquella dieta que el Consell pagava als síndics o delegats de la universitat quan s'havien de traslladar i romandre uns dies fora de la vila. La dieta, o tant per dia, la fixava el Consell, que molt sovint va delegar aquesta decisió en els paers. No s'observa uniformitat en el pagament de dietes, ni al llarg dels anys ni dins d'una mateixa legislatura.

Un tempteig a la documentació conservada ens permet d'observar les diferències esmentades (466)

Any diner rebut per
persona i dia

1332 10 s. 2 d.
1337 12 s.
1356 10 s.
1372 14 s. (malaltia inclosa)
1377 11 s

465 José Me DONATE SEBASTIA: "Salarios y precios durante la segunda mitad del siglo XIV" VII Congreso de Historia de la Corona de Aragón (Barcelona, 1962), II 1, 417-506.

466 Les referències documentals i més informació sobre la representació institucional pot veure's al cap V 5.3.2. apartats A/ i D/, d'aquest mateix treball.

1377 55 s. (es decidí urgentment i després s'anul·là
per semblar excessiu)

1379 10 s.

1384 16 s. 6 d.

1388 19 s.

1388 11 s. 6 d.

1393 16 s. 6 d.

1393 14 s. 15 s.

NOTA: calculat a raó d'1 florí=11 sous

Aquesta quantitat comprenia les despeses de transport, allotjament i manutenció. En alguns casos l'acompanyament d'un escuder es contemplava dins de l'import de la mateixa dieta. Probablement l'oscil·lació del valor de les dietes depenia bastant de l'individu que l'efectuava i de la missió que se li encomanava. Finalment, el Concili de 1393 va decidir fixar un límit únic i invariable per a totes aquestes despeses en missatgeries, i el regulava entre 14 i 15 sous diaris per persona.

Les missatgeries més llargues i també més costoses per al municipi eren aquelles en les que enviaven síndics a Corts. L'estada dels delegats a Barcelona o a una altra ciutat podia perllongar-se uns quants mesos. L'any 1372 Pere de Vergós va estar 161 dies fora, i el 1379 Pere Dan se n'hi passà 191. En aquestes condicions era fàcil que enviar un síndic a corts o per qualsevol altre motiu li costés bastants diners a la universitat. El 1355 l'estada de dos síndics a la Cort del Infant i després el trasllat a Perpinyà els costà 960 sous. El 1384 quatre missatgeries amb motiu d' tractar el tema de la host van arribar a 2.330 s., i el 1379 una sola missatgeria de Pere Dan a Barcelona, amb una de les dietes més baixes, de 10 s. diaris, costà a la universitat 2.134 s., deu vegades el salari d'un paer o d'un clavari. Per tant, les despeses de representació eren una partida a considerar dins del balanç municipal. Aquestes missatgeries no comptaven amb cap finançació concreta, sinó que eren diners provinents dels ingressos regulars del Consell.

4.4. OBRES PÚBLIQUES

A les primeres pàgines d'aquest treball ens vam dedicar a estudiar els aspectes urbanístics o morfològics del medi construït. I en alguna ocasió ja vàrem apuntar, com diu CABESTANY, la importància de l'urbanisme en les hisendes municipals. Ens remetem a aquelles pàgines (467) i ens centrarem, ara, només en la incidència que van tenir les obres més importants en el capítol de despeses municipals.

Apart de la incipient preocupació dels governs locals per les qüestions que avui anomenariem com a urbanístiques (adobar un carrer o un camí, clavegueram, construcció de ponts o passos, etc...), van ser dos els tipus d'obres que van precisar més atenció i recursos humans i econòmics: muralles i edificis religiosos.

La construcció d'unes muralles sòlides i definitives s'ha de datar a la segona meitat del segle XIV. Abans havia existit una estructura de vila closa en la qual els mateixos habitatges protegien el nucli construït. Però no va ser fins que l'amenaça de guerra semblava imminent que Pere III manà defensar les principals viles i ciutats catalanes. L'inici de les hostilitats amb Castella a finals de 1356 i al llarg de 1358; l'amenaça de les Companyies Blanques pel nord el 1360; el conflicte amb el comte de Trastámara l'any 1362 i la guerra amb Castella; la campanya de València el 1365... tot feia que fos aconsellable de disposar amb seguretat d'un bon dispositiu de defensa.

L'obra dels murs, segons expressió de l'època, no va ser enllestida d'un cop, sinó resultat de bastants anys de treball i de diverses embranzides. Comptabilitzar el cost econòmic d'aquesta empresa no és una tasca fàcil. A més de les referències aïllades que trobem als volums conservats de Consells i de Claveria, existeix una sèrie força fragmentada dedicada a anotar amb molta minúcia totes les despeses ocasionades per la referida obra, des de salaris nominats fins qualsevol mena de material emprat. La documentació, que encara espera el seu investigador, data de 1368, 1374, 1390, 1392, 1395, 1397 (468). Però si aquest material ens indica quants diners s'esmerçaren en la construcció de les muralles a partir de 1368 -i amb interrupcions-, no assenyala la procedència d'aquests recursos econòmics. Cal pensar, no obstant, que cada municipi havia de

467 Vid. 1.3.4.3. i 3.4.5 d'aquest mateix treball.

468 AHCC Fons Municipal, Obra dels murs

comptar amb la seva pròpia capacitat de finançar el projecte (469).

Les primeres referències a la fortificació de la vila per compte dels veïns són de 1285, però no existeix la certesa que les obres ordenades per Jaume I s'arribessin a fer (470).

Les primeres manifestacions sobre finançació municipal de les obres dels murs són de 1358. En aquesta ocasió el Consell va obligar tothom a participar en les tasques de defensa i construcció per evitar de pagar jornals molt costosos (471). En endavant les notícies sobre l'obra dels murs aniran compareixent en la documentació. L'octubre de 1362 es reconeixia explícitament que totes les despeses en obres per assegurar la defensa de la vila es farien amb diners de la universitat (472).

El sistema de finançar les obres de la muralla no va ser sempre el mateix, i va canviar segons la conjuntura econòmica de la vila. El mitjà probablement més emprat deuria ser la confecció i recepció d'una talla entre tots els veïns. La utilització d'aquest recurs s'evidencia quan el Consell decideix l'enfranquiment d'alguns individus de questa, comú, host, cavalcada i obres de murs i de valls (473). Ja vam indicar que la talla era el mitjà usat per aconseguir diners destinats a empreses concretes sense altra finançació. Però aquesta possibilitat d'enfrancar algú de pagar per obres de murs i de valls no implica que el sistema de la talla fos utilitzat sempre. L'abús d'aquesta percepció va obligar el Consell a cercar d'altres fonts de recursos. En alguna ocasió el municipi va destinar un bon tant dels diners de les imposicions per a la construcció de les muralles (474). En d'altres ocasions s'hi destinava el producte dels deutes que la universitat estava pendent de cobrar. Les dificultats de finançació van ser especialment notables l'any 1393. El pagament de les rendes de censals i violaris era tan elevat i obligat, que el Consell gairebé no tenia d'altres recursos amb que continuar les obres dels murs. Aquest ofegament motivat pel pagament de censals i violaris va empènyer el Consell a intentar cobrar tots els deutes pendents, efectuar algun manlleu durant un curt període de temps.

-
- 469 DURAN Libre de Cervera 45-49
470 DURAN Libre de Cervera 43-44.
471 DURAN Libre de Cervera 45
472 AHCC Consells 1362, 30r.
473 AHCC Consells 1372, 36r; 1373, 29r.
474 AHCC Claveria 1372, 42v.

i cobrar aviat els 1500 sous que la universitat de Berga devia a Cervera d'un censal. Aquesta precària situació feia que les obres només fossin actives mentre hi hagués la finançació corresponent. Així no és gens d'estrany que el Consell, a començaments de setembre de 1393, decidís de continuar les obres per una setmana (475). També aquesta necessitat imperiosa de diners explica que des de 1366 fins i tot els clergues haguéssin estat obligats a col·laborar amb 30 lliures anuals a les dites obres, extrem que afectava igualment el Comanador de la Casa de Sant Antoni, amb 20 florins anuals el 1373 (476). Hem de suposar que aquestes quantitats es pagaven en concepte de talla.

El rei, que no es dedicava precisament a subvencionar aquesta mena d'empreses, estipulava la quantitat fixa que el Consell havia d'invertir anualment en l'obra. L'any 1373 la universitat pretenia -carregada per deutes i davant la insolvència dels veïns- que el rei rebaixés a la meitat allò que se li exigia pagar. Finalment les pretensions municipals es van reduir a una minva de 4000 sous dels 24.000 que en principi estava estipulat (477).

Per tant, les obres de la muralla probablement tiraven endavant, amb més o menys entrabancs, més per la pressió reial que no per la iniciativa municipal. I no és que al Consell no li interessés el projecte de bastir murs de defensa, sinó que la capacitat financera de la comunitat no era massa falaguera. Recordem una vegada més que la obligatorietat de pagar anualment censals i violaris va ser el fre principal que va impedir dedicar més recursos a la defensa.

La segona gran obra de la que també ja vam parlar i que igualment precisà el concurs del municipi, va ser l'església, amb aparença de Catedral, dedicada a Santa Maria

Fent recull del que ja està escrit, hem de recordar que la primera menció de l'església amb el nom de Santa Maria data del 1147, emplaçada damunt de la primitiva església dedicada a Sant Martí. L'any 1235 el testament de Joan de l'Hospital fa referència a l'obra de Santa Maria, i de 1337 ençà tenim constància directa de les despeses que s'hi efectuaren (478). Per tant, i si totes aquestes dates són certes, les obres al temple de Santa Maria es van perllongar ben bé des de mitjan segle XII

475 AHCC Consells 1393, 73v, 91r, 93v

476 AHCC Consells 1366, 11r; 1373, 17v

477 AHCC Consells 1373, 23r, 31v.

478 Vid. i 3.4.5. d'aquest mateix treball O bé DURAN Llibre... 213; AHCC Claveria 1337, 26v, 29v.

fins començaments del segle XV, amb la confecció de les vidreres (479). L'obra fou lenta i pacient, i s'alimentà tant dels diners que hi destinà el Consell, com de les deixes particulars, bé en concepte de fer-s'hi una capella, bé com a deixa testamentària. No en va s'ha dit que les Catedrals gòtiques són la màxima expressió de la cultura i prepotència dels burgesos de la baixa edat mitjana.

Ja hem indicat abastament que la universitat no estava en absolut baldera de diners; l'obra de l'església pateix la insuficiència financera del Consell. El municipi va intentar fixar uns mitjans regulars que aportessin continuament recursos a l'obra. Però la veritat és que aquests mitjans aportaven quantitats tan ínfimes que els ingressos de procedència particular deuien ser els més substanciosos.

L'únic ingrés interessant que rebia l'obra de l'església era l'import que cada any ingressava el Consell en concepte d'imposició del pes dels molins. Aquesta imposició era de les més importants juntament amb la del vi, la carn i el safrà. La imposició del pes dels molins o flequera no va baixar mai de 8.000 s., i per terme mig suposava vora 11.000 sous pel municipi. Però el Consell no destinava tot aquest import per a l'obra, sinó només una porció que considerava oportuna: l'any 1337 hi dedicà 1.000 sous, i l'any 1360 3.520 sous (480).

Els altres mitjans amb caràcter regular semblen més el resultat de l'almoina i la pietat, que no pas la finançació d'un temple amb tota l'aparença d'una catedral gòtica. Segons la documentació consultada, el Consell dedicà els següents ingressos a l'obra de Santa Maria (481):

- 1356 la meitat del censal de la caritat
- 1373 la meitat del ban imposat sobre la prohibició de jurament
- 1377 allò que guanyen de més els carnicers
- 1388 captació pels carrers o dins l'església
circumstancialment: baci dels pobres
baci de la canela
baci dels hospitals
baci de la caritat

tots els bans de 12 diners imposats als

-
- 479 DURAN Llibre... 149-150
 - 480 AHCC Claveria 1337, 36v; 1360, 57v.
 - 481 AHCC Consells 1358, 32r; 1373, 12v, 1377, 33r; 1388, 29r, 60v, 16r.

consellers quan fan tard a les sessions o quan no hi assisteixen.

La documentació, com pot veure's, és molt pobra. De ser aquesta la tònica de la finançació municipal de l'església de Santa Maria, és comprensible que l'obra durés tant anys i fos tan lenta. Cal pensar que la participació privada va tenir un paper primordial en les dues formes expressades. D'altra banda també pensem que no s'ha conservat documentació més explícita que ens permeti d'acostar-nos millor al problema.

Un punt i a part mereixen les obres del campanar, i en particular les despeses ocasionades per la instal·lació dels senys. Se'n feia càrrec el municipi, però la finançació era de caràcter gairebé marginal. El campanar -o cluquer-, i les campanes -o senys- eren importants per la universitat per un doble motiu: primer que res perquè era un mitjà eficaç de trametre missatges als veïns i als pagesos que treballaven pels volts de la vila; però també perquè el campanar era motiu de "gran nobresa e belesa de la universitat". L'any 1377 s'assignava a les obres del seny major els deutes de la caritat de l'annualitat anterior i el censal destinat a l'Hospital de la Vall (482). En d'altres ocasions ja hem indicat com es van desviar recursos de l'assistència social cap a d'altres tipus de despeses com les obres públiques.

Apart de les grans obres de les muralles i de l'església de Santa Maria, el municipi va dedicar diners a d'altres obres menors. Una d'elles va ser preparar tot el necessari -salari inclòs- per adequar fonts que nodrissin d'aigua la vila. Normalment aquesta obra era finançada pel Consell, i excepcionalment hi participaren més institucions. Les despeses per a la font d'Ondara el 1376 van ser sufragades a parts iguals entre el municipi, els molins i la blanqueria (483). Les altres obres menys importants feien referència a adobar un pas entre dues cases, col·laborar en la construcció d'un pou per als framenors, obres a la sala de la Paeria, col·laborar en les obres iniciades pel Comanador de la Casa de Sant Antoni, adobar l'Hospital d'en Calp, arranjar diversos camins dels termes de la vila, etc... (484).

482 AHCC Consells 1377, 36r; 1379, 40v, 54v

483 AHCC Claveria 1376, 81r.

484 AHCC Consells 1332-1333, 25r, 25v; 1362, 22v; 1373, 16-17, 12v; 1384, 3v.

4.5. PAGAMENT DE PRÈSTECES I DEVOLUCIO DE DEUTES

Com ja s'ha indicat, el recurs al préstec va ser usualment utilitzat a finals del segle XIII i a començaments del XIV (485). Els prestadors que deixaren diners al Consell de Cervera, amb "desmesurades usures" (486), eren jueus de Tàrraga, segons ens consta sobretot en el volum de claveria de 1333 quan calia retornar les sumes deixades. El préstec, molt gravós pel municipi, va anar caient en desús a mesura que s'anaven imposant e's violaris primer, i els censals després, com a mitjà de finançació municipal.

De forma extraordinària el Consell de 1333 va haver de destinar una quantitat molt considerable dels seus recursos per tornar diners deixats pels jueus de Tàrraga. El 44% de les despeses de tot l'any van tenir aquell destí. Però al costat dels préstecs amb usures dels jueus, exclosos de la moral cristiana i per tant lliures de la prohibició pontificia de la usura, també ens adonem que el Consell tornà diners manlevats a ciutadans de la vila; i si no s'esmenta de forma explícita "el guany" o interès, molt sovint els paers van retornar una quantitat superior a la deixada en concepte del perjudici ocasionat al capitalista:

"Item com lo dit Bonanat za Rovira agués presada tot l any la dita quantitat (?), e zo del seu a la vila, e lo dit en Bonanat sa hom mercader que guanye ab sos diners e ha sofert gran dampnatge per la dita quantitat (...)" (487)

En aquest cas van decidir de donar-li al prestador, a més a més del deixat, 200 sous. Per tant, el préstec, més o menys encobert van practicar-lo també els cristians. No falten els casos, però, que algun prohorm, o el mateix claver, o l'escrivà de la Paena, avancessin els diners d'algun pagament urgent o important.

El cas, és que la devolució de préstecs va anar de

485 GARCIA SANZ "Los intereses de los prestamos de los judios " Vid també VI' 3 2 d'aquest mateix treball

486 AHCC Consells 1332-1333, 83r

487 AHCC Claveria 1333, 9v

baixa a mesura que passaven els anys, ja que el recurs al manlleu es va substituir pel censal i violari.

El volum de Claveria de 1333 es bastant ric a l'hora de documentar tota aquesta activitat financera. S'indica que tots aquests préstecs i altres deutes que hi ha pendents s'arrosseguen de l'any anterior. Dins dels total de les despeses de 1333, aquesta partida de deutes i préstecs supera el 56% del pressupost, i esdevé quelcom extraordinari que no es repetirà cap més any. No va ser gens freqüent dedicar tants recursos d'un any a eixugar el dèficit financer d'exercicis anteriors, tret del cas de les rendes de censals i violaris, que comentarem després. Per tant, tot i que el recurs al préstec és habitual a començaments del XIV, no podem considerar aquest estat de coses com a exemplar i significatiu.

A tall d'hipòtesi hem de recordar que el privilegi reial de 1331 pretenia restaurar el bon ordre i govern polític i administratiu de la vila, absent segons es constata d'aquella carta dels prohoms adreçada al rei que denuncia el desgovern i corrupció sota el règim dels jurats. Hom pot pensar que els paers de 1332, que tants deutes van deixar als seus successors de 1333, varen intentar posar ordre en un Consell totalment caòtic, el preu d'aquest intent regenerador l'estaven pagant encara l'any 1333.

En endavant continuem documentant devolucions de préstecs, però significativament es tornen diners sempre a cristians que són veïns de la vila. L'any 1337 el pagament de préstecs arribà a la gens menyspreable xifra de 15.110 sous, entre els quals destaquen els 5.000 que rebrà Berenguer de Castellaulí, els 2.000 de Jaume sa Guardia, 2.000 de Pere Miró, de Santa Coloma de Queralt, i 2.000 per la dona del difunt Jaume Vilella (488). En cap ocasió no s'esmenta l'interès o guany, i les xifres "rodones" comptabilitzades al llibre del claveri semblen indicar que no es pagà. En canvi l'interès pagat a la muller d'Arnau Foguet ens consta clarament, assenyalant-se que era de 300 sous sobre 3.000 del capital deixat, el 10% (489).

A l'estudiar els préstecs i manlleus en tant que finançació municipal ja vàrem destacar la minva de la seva incidència a mesura que avançava el temps. El mateix hem d'exposar pel que fa a l'altra vessant del mateix fet: la devolució dels préstecs va disminuint paulatinament.

Respecte del pagament dels deutes que arrossegava un exercici hem de dir que normalment no fou cap quantitat

488 AHCC Claveria 1337, 13r, 38r, 38v, 50r, 53v, 69v.

489 AHCC Claveria 1376, 82v, 79r

important. El mecanisme legal i reglamentari evitava que un any es poguessin gastar més diners dels que realment es disposava. Si el claverí havia executat pagaments superiors a les possibilitats era responsabilitat seva de restituir les quantitats deficitàries fins a l'exercici següent que li eren restituïdes, d'igual manera que en la legislatura següent també retornava els diners que havien sobrat durant el seu exercici (490). A partir de la instauració del Racional el déficit quedava pendent per a l'exercici següent.

490 Y. ROUSTIT "La consolidation de la dette ..", 57. FONT "Organos y funcionarios...", 270 (cit. FONT AHMB Claveria per ex. 1357-1358).

4.6. CENSALS I VIOLARIS

La importància que va prendre a partir de mitjan segle XIV la venda de censals i violaris, i la incidència enorme que això va tenir per a la hisenda de les universitats, justificaria amb escreix dedicar un epígrafe a les despeses ocasionades per aquest concepte.

El censal i el violari, a més a més de ser un mitjà de finançació, també va suposar una despesa creixent i crònica pels municipis. De vegades fins i tot va ser la despesa principal de la comunitat, a la qual s'hi va dedicar més recursos que no cap altra partida.

Aquesta incidència cabdal del censal i violari també dins l'apartat de despeses ja l'hem assenyalat quan vam estudiar censals i violaris com a institucions financeres. Ens va semblar artificial de desglossar la vessant financera de la de càrrega fiscal. Per aquest motiu vam introduir-nos d'una sola vegada en el censal i el violari. Ara només ens resta remetre'ns-hi (491) i fer les precisions oportunes quan comentem el pressupost i l'equilibri financer global.

491 Vid. VII 3.3. d'aquest mateix treball.

5. PRESSUPOST I EQUILIBRI FINANÇER

Abans de començar aquest epígraf caldria fer una apreciació metodològica respecte de l'ús del concepte "pressupost". Estrictament parlant, cal avançar que no existia pressupost al municipi que estudiem, si per aquest concepte s'entén un càlcul aproximat i anticipat del que s'ingressaria i es gastaria. En aquest sentit, la hisenda municipal no coneixia el pressupost.

Una cosa diferent és que després de conèixer les despeses que calia satisfer en un termini determinat, s'intentés fer una previsió de com pagar-les i d'on ingressar els recursos suficients. Però allò que no es va fer era calcular, abans de començar un exercici, amb quants ingressos es comptaria, i quines despeses s'efectuarien amb ells.

Aquest fet és fàcilment comprensible a jutjar pels mitjans de finançació amb que comptava el municipi. Cap d'ells no tenia un caràcter estrictament regular. Si bé era evident que sempre hi hauria ingressos en virtut de les imposicions, de les talles, i de l'arrendament de serveis, no és meyns obvi que el volum generat per aquestes fonts no era fix, sinó subjecte a oscil·lacions no controlables. Els ingressos "més ordinaris" podien minvar i esdevenir mínims amb una conjuntura determinada. Les imposicions estaven a expenses del nivell dels preus dels productes mercadejats o consumits; les talles ho estaven a la capacitat fiscal dels habitants; i els arrendaments de bans, amb poc pes específic dins el pressupost global, depenien de l'actitud dels capitalistes i de les expectatives de benefici. D'altra banda, recórrer a fonts de finançació extraordinàries com els censals i violaris, posava de manifest l'eventualitat de qualsevol càlcul.

La falta d'una font regular, eficaç, rendible i segura de recursos econòmics va estimular la imaginació dels responsables polítics per tal d'aconseguir combinar adequadament allò de què disposaven per a fer front al cúmul de despeses que any rera any presionaven el municipi.

Podriem dir que els primers anys de règim municipal organitzat (d'ençà de 1331) l'equilibri financer s'aconseguia pel camí. Un grau de despeses determinat motivava una resposta financera paral·lela. Aquesta tendència de ser el nivell de despeses el que determinés els ingressos, no va canviar en tot el nostre període. La finançació, per tant, anava totalment a remolc de les exigències fiscals.

En el context d'aquesta organització econòmica sembla evident que el municipi estava constantment mancat de diners. La diferència al llarg del temps la va marcar la capacitat de

resoldre aquest dèficit permanent, i no la seva pròpia existència, que ja era crònica. El que ens sembla interessant és poder fixar el moment cronològic en el que es trenca aquest relatiu equilibri entre uns ingressos bastants fixos (les imposicions) i unes despeses que no paren de créixer. I en un segon moment, quins mecanismes té el Consell per enfrontar-s'hi i quina és la capacitat de la vila per a sostenir-ho.

Tot i comptar amb els volums de claveria de 1333, 1337, 1355, 1356, 1360, etc... les referències explícites de les dificultats o les circumstàncies que ens interessin es troben als volums de Consells. Si els primers documents que esmenten ens ofereixen la comptabilitat, els segons ens donen a conèixer les decisions polítiques que afecten l'administració econòmica.

Les primeres referències clares d'una previsió pressupostària les trobem l'any 1366. A començaments de gener, i en la primera sessió de l'any, el Consell calculava allò que la universitat hauria de pagar durant tot l'any, que ascendia a uns 100.000 sous. Al mateix temps es reconeixia que les principals fonts d'ingressos, les imposicions i les talles, havien estat exhaurides pels paers de la legislatura anterior, que també anaven freturosos de diner (492).

En endavant el més usual serà constatar que les primeres sessions de cada legislatura es dedicaren a estudiar la situació econòmica de la vila. En general no es tractava d'adonar-se que al llarg de l'any hi havia moltes despeses, sinó que les obligacions de pagaments afectaven ja els primers mesos de l'any. Els paers de 1372, per exemple, es queixaven que els antics paers els havien deixat uns deutes de 100.000 sous, cosa que molt probablement va ser exagerada. Plantejar-se el dos de gener que per Carnestoltes (febrer) s'havien de dessembosar 30.000 s., no era començar l'exercici de forma molt falaguera (493). L'endeutament, doncs, va ser un mal crònic des de molt aviat, abans fins i tot que la venda de censals i violaris s'hagués generalitzat.

L'any 1373 el Consell delegava l'estudi de la solució dels problemes econòmics en una comissió específica formada per

492 AHCC Consells 1366, 9v, 10r, 13v, 15r, 15v.

493 AHCC Consells 1372, 10r, 11r, 13r, 15r, 40v.

prohoms i paers (494), i el 1376 les declaracions sobre la situació econòmica comencen a tenir matisos de dramatisme:

"(...) que per lo temps qui era inopinable per la gran cerestia que era, no podien haver moneda per via de taylles ne en altra manera, e per çonos donas conseyll que nosaltres poguessem vendre censall o manlevar los diners a usura (...)" (495)

La solució adoptada per aquell cas concret fou la d'efectuar un manlleu amb uns interessos del 10%. El text ens interessa perquè anuncia la incapacitat de la població d'atendre una talla, cosa que es repetiria en endavant (1379); perquè el censal encara no és la primera solució i abans es busquen d'altres opcions. Totes aquestes circumstàncies convergeixen en una universitat carregada de deutes, tants que podia esdevenir un mal irreparable si no s'eixugaven (496).

L'any sobre, el 1377, tenim nous testimonis que garanteixen les dificultats econòmiques del municipi. El dia després de Sant Esteve, acabats d'elegir els nous paers i consellers, ja s'havia calculat que per tot el mes de gener hi havia un deute ineludible de 19.416 scus. El 10 de gener les lamentacions feien referència al poc rendible que era la venda de les Imposicions més importants, i la impossibilitat de trobar qui els comprés un censal. I en aquest ambient de dificultats els paers s'exculpaven de qualsevol responsabilitat que pogués esdevenir a conseqüència de l'actual estat de coses (497).

Hem de recordar que el recurs al censal i violari era del 14,7% sobre el total dels ingressos el 1373, i havia passat al 35,5% el 1378, cosa que ens dona una idea respecte de la situació financera municipal.

Al llarg de 1377 es van anar intentant remeis diferents per resoldre transitòriament els deutes que s'anaven acumulant.

494 "(...) com los annuals que la universitat fa sien molts e per aquells ab altres carrechs que la universitat fa, la dita universitat pogues venir a irreparable dampnatge si donchs de alcun covinent remey no hi es provehit per zo lo conseyll acorda que sien elets certs prohoms qui ab los pahers ensemps cerquen e ordenen qualque bona manera ab que la universitat puxe exir de deute (...)" (AHCC Consells 1373, 10r).

495 AHCC Clavena 1376, 79r.

496 AHCC Claveria 1376, 48r.

497 AHCC Consells 1377, 10v, 1v, 5r, 9r, 12r.

La venda de l'onzè semblava una bona solució, però es preveia que els tràmits per fer-ho serien llargs i lents, la qual cosa el desaconsellava com a remei immediat; també s'especulava amb la possibilitat de demanar diners a algun jueu durant poc temps; o bé vendre un censal a raó de 1.000/12.000 sous. La recollecció d'una tella, en principi, tampoc no era viable perquè es tardaria massa temps en aconseguir els diners, però al final va ser la solució que es va adoptar. Als deutes previstos calia afegir-hi aquells d'imprevisats. El novembre Guillem Colom exigia el pagament dels 13.000 sous que havia deixat, i no accedia a prorrogar el deute per més temps (498), tot i que l'estiu de 1379 encara es parla del que se li devia (499).

La qüestió és que la lentitud que implicava plegar una talla i l'oposició manifestada pels propis veïns de pagar (500), fa que el Consell, aclaparat per tantes despeses, decidís de comprar safrà i explotar-lo comercialment. Es tractava de comprar-lo a un bon preu, vendre'l a un preu millor, i pagar-lo un temps després. Amb aquest sistema, es deia en el Consell, no s'hi perdia mai. El cas és que aquell any, almenys, després de tornar els imports dels safrans comprats a Lambart i a en Cavallera, el Consell havia perdut 158 lliures i 11 sous (501).

L'any 1380 es reconeixia que la fretura de diners obeïa al pagament de rendes censals i violaris a Barcelona i d'altres llocs; a la questia del Duc; a la dot oferida en motiu del seu matrimoni; i a "molts més grans carrecs". La queixa respecte del dispendi que suposava pagar tantes rendes de censals i violaris es repetia els anys següents (502).

Finalment, sembla que el Consell va recórrer al préstec d'alguns "singulars de la vila" (503). No es tractava de manllevar diners a jueus amb interessos altíssims, sinó d'intentar tractes favorables amb personatges vinculats directament o indirecta amb la vila. Era el cas d'un Guillem de Guimerà, d'un Berenguer de Castelltort, etc... Aquest fet, a més de la repercussió econòmica que pogué tenir, facilitava l'ascens polític d'aquell col·lectiu de ciutadans rendistes, que amb

-
- 498 AHCC Consells 1377, 8r, 13r, 26r, 35r
499 AHCC Consells 1379, 27v.
500 AHCC Claveria 1379, 10v.
501 AHCC Claveria 1379, 95v
502 AHCC Claveria 1380, 116r; 1381, 4v, 1383, 8v.
503 AHCC Consells 1384, 2r; 1388, 25v

aquesta ocasió augmentaven la seva incidència dins la política municipal i el control institucional.

. . .

El càlcul de l'evolució del "pressupost" d'ingressos i despeses en el temps també és força significatiu. Al quadre següent oferim les xifres calculades per nosaltres, i també les que consten al propi document fetes pel clavari u oïdors de comptes corresponents.

**EVOLUCIO CRONOLOGICA DEL TOTAL
D'INGRESSOS I DESPESES
(quantitats expressades en sous)**

Any	ingressos doc.	ingressos nos	despeses doc	despeses nos
1333	-	-	-	77.961
1337	74.706	74.617	74.706	68.584ç
1355	-	91.866	-	91.967
1356	-	92.456	-	-
1360	136.669	136.609	130.033	130.033
1372	155.354	146.354	-	157.400
1373	-	203.219	-	-
1376	105.851	95.355	116.750	106.951
1378	133.017	133.821	133.011	138.771
1379	104.069	101.921	104.361	104.421
1380	136.926	136.441	-	136.100
1381	-	116.014	-	119.374
1383	112.029	111.998	110.792	104.761
1384	-	117.316	-	106.850
1385	-	167.102	-	-
1389	-	210.482	-	208.629

Tot i sovintejar els desacords entre els nostres càlculs i els dels contemporanis, les diferències són prou poc importants perquè siguin dignes d'observació. A l'hora de contrastar totals d'ingressos i despeses ho farem sempre que sigui possible amb els càlculs transcrits del document. Però quan el contrast ha de ser mixte (càlculs nostres amb càlculs del document) ho considerarem igualment vàlid ja que quan coincideixen tots dos s'evidencia que les dues xifres no es diferencien molt. Segons aquesta norma podem comparar els 74.706 s de 1337 amb els 210.482 s de 1389 (504)

504 Els comentaris pertinents d'aquest quadre els oferim al final de les conclusions parcials d'aquest capítol

APENDIX AL CAPITOL VII. HISENDA MUNICIPAL.

ANALISI ANUAL DEL PRESSUPOST MUNICIPAL (INGRESSOS I DESPESES)

Amb la documentació conservada dels volums de Claveria hem intentat refer i sistematitzar el balanç econòmic d'alguns anys. La sistematització obeïa a la necessitat d'homologar i classificar conceptes per tal de poder-los comparar des d'una variant cronològica. La presentació d'aquest material talcom apareix classificat aquí, com un apèndix, precisa alguns aclariments:

- a) Estudiar uns anys i no uns altres ha obeït a la conservació de la documentació i a la credibilitat que proporcionava l'estat del document.
- b) Quan l'estat del document no és òptim ho fem constar com a observació.
- c) No hem declinat de sistematitzar només una de les dues parts del balanç perquè la restant no s'hagués conservat amb garanties.
- d) Quan teníem algun total d'alguna partida i no podíem disposar del total final per tal de calcular el percentatge, ho hem fet prenent com a referència el total final de l'altra part del balanç. Quan actuem així ho indiquem a les observacions.
- e) Hem contemplat la possibilitat que els totals finals calculats per nosaltres a partir dels totals de partides, no coincidissin amb el total final que incloïa el mateix document
- f) Els percentatges ho són del total final calculat per nosaltres. Si es dóna el cas indiquem l'oscil·lació del percentatge de cada partida si l'haguéssim calculat del total final segons el document.
- g) Només expressem el dèficit o el superàvit d'un exercici quan comptem amb els dos totals finals segons suma el document.
- h) El disseny de les partides que integren ingressos i despeses s'ha fet intentant amotllar-lo a la realitat documental. Hem de dir, però, que els volums de Claveria tan sols diferenciaven entre "despeses comunes" i pagament de censals i violaris, i de vegades també missatgeries. En canvi en els ingressos només es diferenciava les imposicions de tota la resta

i) S'ha intentat que el número de classificació de les partides coincidís tant en ingressos com en despeses; així passa a 1, 2, 3, 4 i 8.

j) Les Despeses comunes i el seu corresponent a ingressos apleguen conceptes molt diferents i heterogenis. Ens hem vist obligats a aquesta dràstica simplificació si no volíem caure en un estudi absolutament detallista, cosa que no era el nostre objectiu ara per ara.

k) Les particularitats que tenen algun relleu ja són contemplades en la partida número 7 d'ingressos i en la número 9 de despeses.

l) Les quantitats entre parèntesis no les hem comptabilitzat en la suma del total final, ja que acostumen a fer referència a deutes no ingressats o no pagats.

m) Totes les quantitats estan expressades en sous i diners, quan n'hi ha.

n) Les quantitats entre claudador les hem deduit nosaltres

o) Els dos fulls desplegable contenen l'evolució de les partides fixes a través dels anys. En aquest cas els percentatges estan expressats amb xifres arrodonides, prescindint del decimal o completant-lo

. . .

ANY: 1333 CLAVARI:

OBSEVACIONS: Comença a la pag XXII, i acaba prematurament

<u>DESPENSES</u>	subtotal	total	%cap.	%total
1. Devoció préstecs....		34.714 1		44
2. Despeses comunes.....		29.516 9		37,85
3. Censals i violaris				
3.1. actuals..... 7620 11				
3.2. vells.....				
3.3. remissió.....				
Total.....		7.620 11		9,77
4. Questia				
4.1. actual.....				
4.2. vella.....				
Total.....				
5. Rei, Duc, etc...				
5.1.				
5.2.				
Total.....				
6. Missatgeries.....		2 448 5		3,14
7. Salari amb missatgeries				
8. Es deu a				
9. Plets i adm. en gra!		3 661 4		4,69
TOTAL.....		77.961 6		
TOTAL (segons doc.) ...				

INGRESSOS

1. Préstecs, manlleutes..				
2. Menudeses i varis.....				
3. Censals i violaris....				
4. Questia				
4.1. normal.....				
4.2. jueus.....				
Total.....				
5. Imposicions				
5.1. actual.				
5.2. velles.....				
Total.....				
6. Talla				
6.1. actual.....				
6.2. velles.....				
Total.....				
7.				
8. Es deu a universitat..				
TOTAL.....				
TOTAL (segons doc.) ...				

DEFICIT..... SUPERAVIT

ANY: 1337 CLAVARI: Pere NOGUERES
OBSERVACIONS:

<u>DESPESES</u>	subtotal	total	%cap.	%total
1. Devolució préstecs....		17831 11		26,04(-2)
2. Despeses comunes.....		16995		23,75(-2)
3. Censals i violaris				
3.1. actuals.....	9574			
3.2. vells.....				
3.3. remissió.....				
Total.....		9574		13,95(-1)
4. Questia				
4.1. actual.....	6000			
4.2. vella.....	8650			
Total.....		14650		
5. Rei, Duc, etc...				
5.1.				
5.2.				
Total.....				
6. Missatgeries.....		10203 11		14,87(-1)
7. Salaris.....				
8. Es deu a				
9. Menudeses i diversos..				
TOTAL.....		68584 10		
TOTAL (segons doc.) ..		74706 5		

INGRESSOS

1. Préstecs, manlleutes..		12527		15,19
2. Menudeses i vars...		987 4		1,32
3. Censals i violaris...				
4. Questia				
4.1. normal.....				
4.2. jueus.....				
Total.....		30226		40,50
5. Imposicions				
5.1. actual.....				
5.2. velles.....				
Total.....		29217 3		39,96
6. Talla				
6.1. actual.....				
6.2. velles.....				
Total.....				
7. Pagues pendents liquidades				
8. Es deu a universitat		(39348 11)		
TOTAL.....		74617 8		
TOTAL (segons doc)		74706 5		

DEFICIT..... SUPERAVIT.....

ANY: 1355 CLAVARI: Ramon dels ARCS

OBSERVACIONS: introducció sencera que pot transcriure's. Als 11.524 sous de censals-violaris cal afegir-hi 4.500 s. jaquesos.

DESPESES subtotal total %cap. %total

1. Devolució préstecs....				
2. Despeses comunes.....				
3. Censals i violaris				
3.1. actuals.....				
3.2. vells.....				
3.3. remissió.....				
Total.....				
4. Questia				
4.1. actual.....				
4.2. vella.....				
Total.....				
5. Rei, Duc,etc...				
5.1.				
5.2.				
Total.....				
6. Missatgeries.....				
7. Salaris.....				
8. Es deu a				
9.				
TOTAL.....		91967	2	
TOTAL (segons doc.)....				

INGRESSOS

1. Préstecs, manlleutes..				
2. Menudeses i varis....				
3. Censals i violaris....		11524		
4. Questia				
4.1. normal.....				
4.2. jueus.....				
Total.....				
5. Imposicions				
5.1. actual.....	52257			
5.2. velles.....	12794	6		
Total.....		65051	6	
6. Tallia				
6.1. actual.....	15145	4		
6.2. velles.....	4163	6		
Total.....		19308	10	
7.				
8. Es deu a universitat..		(1022)	11)	
TOTAL.....		91865	4	
TOTAL (segons doc.)....				

DEFICIT.....SUPERAVIT.....

ANY: 1360 CLAVARI: Romeu de MANRESA
OBSERVACIONS: Força fiable i complet

<u>DESPESES</u>	subtotal	total	%cap.	%total
1. Devolució préstecs.....				
2. Despeses comunes.....		13513 3		10,46
3. Censals i violaris				
3.1. actuals.....				
3.2. vells.....				
3.3. remissió.....				
Total.....		29798		22,91
4. Questia				
4.1. actual.....				
4.2. vella.....				
Total.....				
5. Rei, Duc, etc...				
5.1. remissió acus rei)	7037 6			
5.2. guer. Castella(rei)	65054 3			
Total.....		72096 9		55,44
6. Missatgeries.....				
7. Salaris.....		8640 8		6,64
8. Es deu al rei per guerra Castella		(10000)		
9. Obra Sta Maria i cluquer		5884 7		4,52
TOTAL.....		130033 9		
TOTAL (segons doc.).....		130033 9		

INGRESSOS

1. Préstecs, manlleutes..		10000		7,32
2. Menudeses i varis.....		420 6		0,30
3. Censals i violaris...		30002		21,96
4. Questia				
4.1. normal.....				
4.2. jueus.....				
Total.....				
5. Imposicions				
5.1. actual.....	55552			
5.2. velles.....				
Total.....		55552		40,66
6. Talla				
6.1 actual.....	39342 6			
6.2. velles.....	1292 1			
Total.....		40634 7		29,74
7				
8. Es deu a universitat..		(1729)		
TOTAL.....		136609 1		
TOTAL (segons doc.).....		136669 6		

DEFICIT.....SUPERAVIT...6635 9 (segons doc.)

ANY: 1372 CLAVARI: Perico GILABERT

OBSERVACIONS: Es podrien desglossar millor les despeses grals.,
que contenen un màxim de 3.800 s. de censals-violaris ja comptats

<u>DESPESES</u>	subtotal	total	%cap.	%total
1. Devolució préstecs....		85525 5		54,33
2. Despeses comunes.....				
3. Censals i violaris				
3.1. actuals.....				
3.2. vells.....				
3.3. remissió.....				
Total.....		66607 4		42,31
4. Questia				
4.1. actual.....				
4.2. vella.....				
Total.....				
5. Rei, Duc, etc...				
5.1.				
5.2.				
Total.....				
6. Missatgeries.....		5286		3,35
7. Salaris.....				
8. Es deu a		(1321)		
9.				
TOTAL.....		157400 9		
TOTAL (segons doc.) ..				

INGRESSOS

1. Préstecs, manlleutes..		27080		18,50
2. Menudeses i vans.....		27171		18,56
3. Censals i violaris....		17500		11,95
4. Questia				
4.1. normal.....				
4.2. jueus.....				
Total.....				
5. Imposicions				
5.1. actual.....	72868 3			
5.2. velles.....	248 7			
Total.....		73116 10		49,95
6. Talla				
6.1. actual.....	3072 4			
6.2. velles.....	7415 10			
Total.....		10488 1		7,16
7.				
8. Es deu a universitat..		(110)		
TOTAL.....		146354 9		
TOTAL (segons doc.) ..		155354 9		

DEFICIT.....SUPERAVIT ...

ANY: 1373 CLAVARI: Guillem LAMBART

OBSERVACIONS: suposem el total de despeses pel coneixement dels ingressos. Hi ha remissions de censals. Prèstec personal alt.

<u>DESPESES</u>	subtotal	total	%cap.	%total
1. Devolució préstecs....		500		[0,24]
2. Despeses comunes.....				
3. Censals i violaris				
3.1. actuals.....	65092 1			
3.2. vells.....	88571			
3.3. remissió.....		153663 1		[75,61]
Total.....				
4. Questia				
4.1. actual..				
4.2. vella.....				
Total.....				
5. Rei, Duc, etc...				
5.1.				
5.2.				
Total.....				
6. Missatgeries.....				
7. Salaris.....				
8. Es deu a				
9.				
TOTAL.....		[203219]		
TOTAL (segons doc.)....				

INGRESSOS

1. Préstecs, manlleutes..	68000		33,46
2. Menudeses i varis...	362 8		0,17
3. Censals i violaris..	30011 6		14,76
4. Questia			
4.1. normal..... 49033 9			
4.2. jueus..... 1811 6			
Total.....	50845 3		25,01
5. Imposicions			
5.1. actual.....			
5.2. velles.....			
Total.....	53900 6		26,52
6. Talla			
6.1. actual.....			
6.2. velles.....			
Total.....			
7.			
8. Es deu a universitat.	(100)		
TOTAL.....	203219 11		
TOTAL (segons doc.)....			

DEFICIT.....SUPERAVIT.....

ANY: 1376 CLAVARI: Pere de VERGOS

OBSERVACIONS: Document molt clar amb intervenció d'oidors de comptes. Hi ha missatgeries més elevades de l'usual.

<u>DESPESES</u>	subtotal	total	%cap.	%total
1. Devolució préstecs....				
2. Despeses comunes.....		9056 10		8,46
3. Censals i violaris				
3.1. actuals.....				
3.2. vells.....				
3.3. remissió.....				
Total.....		37865		35,40
4. Questia				
4.1. actual.....				
4.2. vella.....				
Total.....				
5. Rei, Duc, etc...				
5.1.				
5.2.				
Total.....				
6. Missatgeries.....		60028 5		56,12
7. Salaris.....				
8. Es deu a				
9.				
TOTAL.....		106951 1		
TOTAL (segons doc.)...		116750 4		

INGRESSOS

1. Préstecs, manlleutes..		19886		20,85
2. Menudeses i vans.....		1077 8		1,12
3. Censals i violaris....				
4. Questia				
4.1. normal.....				
4.2. jueus.....	17655 11			
Total.....		17655 11		18,51
5. Imposicions				
5.1. actual.....	53301 1			
5.2. velles.....	3434 11			
Total.....		56736		59,49
6 Talla				
6.1. actual.....				
6.2. velles.....				
Total.....				
7				
8. Es deu a universitat.				
TOTAL.....		95355 7		
TOTAL (segons doc.)...		105851 10		

DEFICIT....10898 6 SUPERAVIT... .. (segons doc.)

ANY: 1378 CLAVARI: Guillem d'AGRAMUNTLL

OBSERVACIONS: Força fiable i complet. S'especificuen les "anuales" generals i les destinades a Barcelona.

<u>DESPESES</u>	subtotal	total	%cap.	%total
1. Devolució préstecs....		15182 2		10,94
2. Despeses comunes.....		55621 2		40,08
3. Censals i violaris				
3.1. actuals.....	65997 3			
3.2. vells.....	1970 10			
3.3. remissió.....				
Total.....		67968 1		48,97
4. Quesia				
4.1. actual.....				
4.2. vella.....				
Total.....				
5. Rei, Duc, etc...				
5.1.				
5.2.				
Total.....				
6. Missatgeries.....				
7. Salaris.....				
8. Es deu a		(33)		
9				
TOTAL.....		138771 5		
TOTAL (segons doc.)....		133011 9		

INGRESSOS

1. Préstecs, manlleutes.				
2. Menudeses i vans.....		140		0,10
3. Censals i violaris...		47578 8		35,55
4. Quesia				
4.1. normal.....				
4.2. jueus.....	1356			
Total.....		1356 3		1,01
5. Imposicions				
5.1. actual.....	39502 3			
5.2. velles.....	1386 7			
Total.....		40888 10		30,55
6. Talla				
6.1. actual.....	41743 1			
6.2. velles.....	2114 3			
Total.....		43857 4		32,77
7				
8. Es deu a universitat.		(11292 8)		
TOTAL.....		133821 1		
TOTAL (segons doc.)....		133017		

DEFICIT.....SUPERAVIT...5,7 (segons doc.)

ANY: 1379 CLAVARI: Guillem LAMBART

OBSERVACIONS: Hi ha talla normal i talla dels jueus, que pot tractar-se d'una questia. Les comptabilitzem plegades.

<u>DESPESES</u>	subtotal	total	%cap.	%total
1. Devolució préstecs....				
2. Despeses comunes.....		17684		16,93
3. Censals i violaris				
3.1. actuals.....	60723			
3.2. vells.....	15881			
3.3. remissió.....		76604		73,36
Total.....				
4. Questia				
4.1. actual.....				
4.2. vella.....				
Total.....		8000		7,66
5. Rei, Duc, etc...				
5.1.				
5.2.				
Total.....				
6. Missatgeries.....		2135 9		2,04
7. Salari.....				
8. Es deu a				
9.				
TOTAL		104421 8		
TOTAL (segons doc.)		104361 8		

INGRESSOS

1. Préstecs, manlleutes..				
2. Menudeses i varis....				
3. Censals i violaris....		32590		31,47
4. Questia				
4.1. normal.....				
4.2. jueus.....				
Total.....				
5. Imposicions				
5.1. actual.....	38222 8			
5.2. velles.....	6509 2			
Total.....		44731 10		43,88
6. Talla				
6.1. actual.....				
6.2. velles.....				
Total.....		17600		
7. Onzè, blat i verema...		7000		6,86
8. Es deu a universitat..		(2833 4)		
TOTAL		101921 10		
TOTAL (segons doc.)		104069 2		

DEFICIT...292 SUPERAVIT.....(segons doc.)

ANY: 1380 CLAVARI: Guim AGRAMUNTELL

OBSERVACIONS: Es una estima fiable tot i haver deduït algunes partides.

<u>DESPESES</u>	subtotal	total	%cap.	%total
1. Devolució préstecs....		11816 2		8,68
2. Despeses comunes.....		27005 4		19,84
3. Censals i violaris				
3.1. actuals.....				
3.2. vells.....				
3.3. remissió.....				
Total.....		77667 5		57,06
4. Questia				
4.1. actual.....				
4.2. vella.....				
Total.....		8000		5,87
5. Rei, Duc, etc...				
5.1. Matrimoni Duc....	5500			
5.2. Host.....	1721 1			
Total.....		7221 1		5,30
6. Missatgeries.....		4390 10		3,92
7. Salaris.....				
8. Es deu a				
9.				
TOTAL.....		136100 10		
TOTAL (segons doc.)....				

INGRESSOS

1. Préstecs, manlleutes..		11504		8,43
2. Menudeses i varis amb onzè		11994 11		8,79
3. Censals i violaris....		32365		23,72
4. Questia				
4.1. normal.....	17276 6			
4.2. jueus.....	1859 6			
Total.....		19136		14,02
5. Imposicions				
5.1. actual.....				
5.2. velles.....				
Total.....		53603		39,28
6. Talla				
6.1. actual.....				
6.2. velles.....				
Total.....				
7. Pendent anys passat....		7837 7		5,74
8. Es deu a universitat..		(2557)		
TOTAL.....		136441 6		
TOTAL (segons doc.)....		136226 5		

DEFICIT..... SUPERAVIT.....

ANY: 1381 CLAVARI: Guillem LAMBART

OBSERVACIONS: Talla i questia es comptaren plegades.

<u>DESPESES</u>	subtotal	total	%cap.	%total
1. Devolució préstecs....		5500		4,60
2. Despeses comunes.....		21460 3		17,97
3. Censals i violaris				
3.1. actuals.....	68118 6			
3.2. velles.....	11962 10			
3.3. remissió.....		80081 4		67,08
Total.....				
4. Questia				
4.1. actual.....				
4.2. vella.....				
Total.....		9000		7,53
5. Rei, Duc, etc.				
5.1				
5.2.				
Total.....				
6 Missatgeries... ..		3332 5		2,79
7 Salaris.....				
8. Es deu a				
9.				
TOTAL.....		119374		
TOTAL (segons doc.).				

INGRESSOS

1 Préstecs, manlleutes		11550		9,95
2 Menudeses i vars.		6720		5,79
3 Censals i violaris		18000		15,51
4 Questia				
4.1. normal....				
4.2. jueus.....				
Total.....		28557 4		24,61
5 Imposicions				
5.1 actual	46610 7			
5.2. velles.	2557			
Total.		49167 7		42,38
6 Talla				
6.1 actual				
6.2 velles				
Total				
7 Onzè		2018 9		1,73
8 Es deu a universitat.				
TOTAL		116014 1		
TOTAL (segons doc)				

DEFICIT SUPERAVIT

ANY: 1383 CLAVARI: Pere ROQUETA
OBSERVACIONS: Talla inclou també questia

<u>DESPESES</u>	subtotal	total	%cap.	%total
1. Devolució préstecs....				
2. Despeses comunes.....		5251 3		5,01
3. Censals i violaris				
3.1. actuals.....	73685			
3.2. vells.....	8515 6	82200 6		78,46
3.3. remissió.....				
Total.....				
4. Questia				
4.1. actual.....				
4.2. vella.....				
Total.....		8000		7,63
5. Rei, Duc, etc...				
5.1. Ofrena Duquesa...				
5.2.				
Total.....		5500		5,25
6. Missatgeries.....		3809 3		3,63
7. Salaris.....				
8. Es deu a				
9.				
TOTAL.....		104761		
TOTAL (segons doc.)... ..		110792 8		

INGRESSOS

1. Préstecs, manlleutes..		4464		3,98
2. Menudeses i varis.....		2655 10		2,37
3. Censals i violaris....		12400		11,07
4. Questia				
4.1. normal.....				
4.2. jueus.....				
Total.....				
5. Imposicions				
5.1. actual.....				
5.2. velles.....				
Total.....		52185		46,59
6. Talla				
6.1. actual.....	33575 8			
6.2. velles... ..	6718 5			
Total.....		40294 1		35,97
7.				
8. Es deu a universitat .				
TOTAL.....		111998 11		
TOTAL (segons doc.)... ..		112029 9		

DEFICIT.....SUPERAVIT.....

ANY: 1384 CLAVARI: Bernat POL

OBSERVACIONS: La talla actual probablement comprén la questia, la recaptació dels jueus i la host.

<u>DESPESES</u>	subtotal	total	%cap.	%total
1. Devolució préstecs....				
2. Despeses comunes.....		17318 3		16,20
3. Censals i violaris				
3.1. actuals.....	17707			
3.2. vells.....	60856			
3.3 remissió.....		78564 6		73,52
Total.....				
4. Questia				
4.1. actual.....				
4.2. vella.....				
Total.....		8000		7,48
5. Rei, Duc, etc...				
5.1. Host				
5.2.				
Total.....		637 4		0,59
6. Missatgeries.....		2330 4		2,18
7. Salaris.....				
8. Es deu a				
9.				
TOTAL.....		106850 5		
TOTAL (segons doc.)....				

INGRESSOS

1. Préstecs, manlleutes..				
2. Menudeses i varis.....		2513 8		2,14
3. Censals i violaris....				
4. Questia				
4.1. normal.....				
4.2. jueus.....				
Total.....				
5. Imposicions				
5.1. actual.....				
5.2. velles.....				
Total.....		81900 4		69,81
6. Talla				
6.1. actual.....	31918 9			
6.2. velles.....	983			
Total.....		32901 9		28,04
7.				
8. Es deu a universitat..				
TOTAL.....		117316 7		
TOTAL (segons doc.)....				

DEFICIT.....SUPERAVIT.....

**ANY: 1389 CLAVARI:
OBSERVACIONS:**

DESPESES	subtotal	total	%cap.	%total
1. Devolució préstecs....				
2. Despeses comunes.....		69700 2		33,41
3. Censals i violaris				
3.1. actuals.....	71666			
3.2. vells.....	8273 4			
3.3. remissió.....	58990			
Total.....		138929 4		66,59
4. Questia				
4.1. actual.....				
4.2. vella.....				
Total.....				
5. Rei, Duc, etc...				
5.1.				
5.2.				
Total.....				
6. Missatgeries.....				
7. Salaris.....				
8. Es deu a				
9.				
TOTAL.....		208629 6		
TOTAL (segons doc.)....				

INGRESSOS

1. Préstecs, manlleutes..				
2. Menudeses i varis.....		24820 9		11,79
3. Censals i violaris....		101560		48,25
4. Questia				
4.1. normal.....	17180			
4.2. jueus.....	2200			
Total.....		19380		9,2
5. Imposicions				
5.1. actual.....				
5.2. velles.....				
Total.....		64722		30,74
6. Talla				
6.1. actual.....				
6.2. velles.....				
Total.....				
7.				
8. Es deu a universitat..				
TOTAL.....		210482 9		
TOTAL (segons doc.)....				

DEFICIT.....SUPERAVIT.....

**RESUM DEL PRESSUPOST MUNICIPAL D'INGRESSOS/DESPESES
1333-1389**

1. DESPESES

	1	2	3	4	5	6	7
Any prest	comunes	cens/viol	questia	rei/duc	miss	sal	
1333	44	38	10	-	-	3 (5)	-
1337	26	24	14	-	-	15	-
1360	-	10	23	-	55	-	7
1372	-	54	42	-	-	3	-
1373	(0'2)	-	(76)	-	-	-	-
1376	-	9	35	-	-	56	-
1378	11	40	49	-	-	-	-
1379	-	17	73	8	-	2	-
1380	9	20	57	6	5	3	-
1381	5	18	67	8	3	-	-
1383	-	5	78	8	5	4	-
1384	-	16	74	7	0'5	2	-
1385	-	-	(41)	-	(3)	-	-
1389	-	33	67	-	-	-	-

1. devolució de préstecs; 2. despeses comunes; 3. pagament de censals i violaris; 4. questia; 5. pagaments al rei o al duc fora de la questia; 6. missatgeries; 7. salaris i remuneracions.

2 INGRESSOS

	1	2	3	4	5	6
Any prest	varis	cens/viol	questia	Imposic	talla	
1337	18	1	-	40'5	40	-
1356	-	11	15	18	22	49
1360	7	0'4	22	-	41	30
1372	18'5	19	12	-	50	7
1373	33	0'1	15	25	27	-
1376	21	1	-	19	59	-
1378	-	0'1	36	1	31	33
1379	-	7*	32	-	44	17
1380	8	9*	24	14	39	-
1381	10	6; 2*	16	25	42	-
1383	4	2	11	-	47	36
1384	-	2	-	-	70	28
1385	2	2	26	1	33	35
1389	-	12	48	9	31	-